

Datum van inontvangstneming : 17/11/2025

Zaak C-245/25

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

1 april 2025

Verwijzende rechter:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

1 april 2025

Verzoekende partij:

„DZI – OBSHTO ZASTRAHOVANE” EAD

Verwerende partij:

ZK „LEV INS” AD

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Vordering tot schadevergoeding, ingesteld door de verzekeraar van een bij een verkeersongeval beschadigd motorvoertuig tegen de verzekeraar van het andere bij het ongeval betrokken motorvoertuig

Voorwerp van het verzoek om een prejudiciële beslissing

Uitlegging van Uniewetgeving op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI) – verordening 2024/1689 – alsook van de beginselen van menselijke revisie, verantwoordingsplicht, verklaarbaarheid en traceerbaarheid van een beslissing die/resultaat dat door AI of een algoritme wordt ondersteund. Het verzoek heeft ook betrekking op het recht op een onafhankelijke en onpartijdige rechter krachtens artikel 19 VEU bij het gebruik van informatietechnologieën voor de vaststelling van een gerechtelijke beslissing. Bovendien heeft de vraag betrekking op het gebruik van op AI gebaseerde softwareproducten die niet bestemd zijn voor de Europese markt, maar in dit verband door de mens kunnen worden aangepast.

De verwijzende rechter verzoekt ook om uitlegging van het begrip vrije markt krachtens artikel 101 VWEU en vrij verkeer van goederen in het geval van softwareproducten die op AI of andere soorten algoritmen zijn gebaseerd.

Prejudiciële vragen

1. Moet het begrip „**AI-systeem met een hoog risico**” in de zin van punt 8 van bijlage III bij verordening 2024/1[68]9 aldus worden uitgelegd dat daaronder een softwareprogramma wordt begrepen dat automatische resultaten genereert of gebruikmaakt van elementen van AI en dat de deskundige ondersteunt bij het opstellen van een deskundigenbericht waarop de rechter zijn eindbeslissing zal baseren?
2. Moet **artikel 101 VWEU** aldus worden uitgelegd dat de rechter zich kan baseren op een deskundigenbericht dat is opgesteld met behulp van een niet voor de communautaire markt bestemd, maar door de deskundige aan de eisen en standaarden van de Europese Gemeenschap aangepast softwareproduct?
3. Moeten **artikel 86, lid 1, van verordening (E[U]) 2024/1[68]9 en het beginsel van menselijke beoordeling (*human oversight, verification*)** aldus worden uitgelegd dat zij een nationale rechter alleen toestaan om een deskundigenbericht dat door een deskundige is opgesteld, maar door AI of een algoritme voor het automatische genereren van een resultaat wordt ondersteund, voor de vaststelling van de rechterlijke eindbeslissing te gebruiken indien de deskundige het door AI of het algoritme gegenereerde resultaat op basis van zijn kennis op het gebied van wetenschap en techniek en zijn professionele ervaring handmatig heeft getoetst aan de feiten en de waarschijnlijkheid ervan in de objectieve werkelijkheid?
4. Moeten **het recht op een eerlijk proces en een onafhankelijke rechter krachtens artikel 19 VEU en het beginsel van transparantie (*transparency*) bij geautomatiseerde beslissingen overeenkomstig artikel 86, lid 1, van verordening 2024/1[68]9** aldus worden uitgelegd dat zij een nationale rechter toestaan zich te baseren op een door AI of een automatisch gegenereerd resultaat ondersteund deskundigenbericht, indien dit door de deskundige op grond van zijn professionele kennis en ervaring is getoetst?
5. Moeten **het recht op een eerlijk proces en een onafhankelijke rechter overeenkomstig artikel 19 VEU en het beginsel van traceerbaarheid (*traceability*) bij geautomatiseerde beslissingen overeenkomstig artikel 86, lid 1, van verordening (E[U]) 2024/1[68]9** aldus worden uitgelegd dat een deskundigenbericht kan worden ondersteund door AI of een automatisch gegenereerd resultaat waarbij niet wordt uitgegaan van Europese standaarden, maar de deskundige bij de opstelling van het deskundigenbericht rekening heeft gehouden met de vastgestelde feiten en

- verzamelde bewijzen en deze aan Europese standaarden en normen heeft aangepast?
6. Moeten **het recht op menselijke toezicht (*human oversight*) op belangrijke beslissingen, het beginsel van traceerbaarheid (*traceability*) en het beginsel van verklaarbaarheid (*explainability*) overeenkomstig artikel 86, lid 1, van verordening 2024/1[68]9** aldus worden uitgelegd dat daaraan is voldaan wanneer de deskundige de automatisch gegenereerde beslissing heeft getoetst en de standaardinstellingen (fabrieksinstellingen) van de software heeft gewijzigd door deze aan de vastgestelde feiten en aan zijn professionele kennis en ervaring aan te passen?
 7. Moeten **het beginsel van verklaarbaarheid (*explainability*) en het beginsel van traceerbaarheid (*traceability*) overeenkomstig artikel 86, lid 1, van verordening 2024/1[68]9 met het optreden van het *black-box effect*** aldus worden uitgelegd dat zij de deskundige bij het opstellen van een deskundigenrapport dat door AI of een automatisch gegenereerd resultaat wordt ondersteund, ertoe verplichten om een volledige beschrijving te geven van het algoritme van alle toegepaste calculaties en aannamen, met inbegrip van de elementaire calculaties die ter vervanging van formules worden gebruikt en generlei concrete informatie over het voorwerp van het geschil bevatten?
 8. Moet **artikel 86, lid 1, van verordening 2024/1[68]9** aldus worden uitgelegd dat aan het recht op toelichting is voldaan wanneer de deskundige het door AI of een algoritme voor het automatisch genereren van het resultaat gegenereerde resultaat op basis van zijn professionele vaardigheden en ervaring op dit gebied heeft getoetst?

Aangehaalde Unierechtelijke bepalingen en rechtspraak

Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (hierna: „AI-verordening”), overwegingen 7 en 8, artikelen 86 en 95, alsook bijlage III

Artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”)

Artikel 19 VEU

Artikelen 28, 29 en 101 VWEU

Arresten C-293/17, C-817/19 en C-634/21

Bepalingen van nationaal recht

Grazhdanski protsesualen kodeks (wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „GPK”), artikelen 195-203

Volgens artikel 195, lid 1, GPK moet op verzoek van een partij of ambtshalve een deskundige worden aangewezen indien specifieke kennis op het gebied van onder andere wetenschap, kunst en ambacht noodzakelijk is om bepaalde geschilpunten te verduidelijken. Krachtens artikel 195, lid 2, GPK kan de rechter meerdere deskundigen aanwijzen indien de omstandigheden van de zaak dit vereisen.

Krachtens artikel 202 GPK hoeft de rechter de conclusie van de deskundige niet over te nemen, maar moet hij deze samen met de andere bewijzen in de zaak toetsen.

Overeenkomstig artikel 203 GPK brengt in geval van meningsverschillen tussen deskundigen elke groep haar eigen advies uit. Indien de rechter met betrekking tot het meningsverschil geen standpunt kan bepalen, gelast hij verder onderzoek door dezelfde deskundigen of wijst hij andere deskundigen aan.

Naredba No N-1 ot 14 februari 2023 g. za vprisvaneto, kvalifikatsiata i vaznagrazhdeniata na veshtite litsa (verordening nr. H-1 van 14 februari 2023 over de inschrijving, kwalificatie en vergoeding van deskundigen), artikelen 2, 3, 5, 7 en 33-37 alsook § 1 punten 1, 4, 6 en 7 van de Dopalnitelnite razporedbi (aanvullende bepalingen) bij deze verordening (hierna: „aanvullende bepalingen”)

Volgens § 1, punt 4, van de aanvullende bepalingen wordt onder „deskundigenonderzoek” verstaan een processueel geregelde activiteit die op verzoek van de bevoegde instantie wordt verricht door personen die over bijzondere kennis en vaardigheden beschikken om bepaalde voorwerpen of andere omstandigheden in verband met de verduidelijking van bepaalde omstandigheden te onderzoeken.

Volgens § 1, punt 6, van de aanvullende bepalingen wordt onder „bijzondere kennis” verstaan, kennis die cumulatief aan de volgende voorwaarden voldoet: ze is niet juridisch, met uitzondering van kennis met betrekking tot buitenlands recht en buitenlandse jurisprudentie; ze is niet algemeen bekend; ze is verkregen als gevolg van een theoretische opleiding en praktische ervaring in een bepaalde wetenschappelijke discipline.

Korte uiteenzetting van de feiten en van de procedure in het hoofdgeding

- 1 In de stad Sofia heeft zich een verkeersongeval voorgedaan tussen twee auto's. De beschadigde auto is verzekerd door verzoeker. Verzoeker heeft aan de eigenaar van de beschadigde auto een schadevergoeding betaald.

- 2 De andere auto en de eigenaar ervan zijn verzekerd bij verweerder. Verzoeker betoogt dat het ongeval de schuld is van de bestuurder van de andere auto. Daarom heeft hij een rechtszaak aangespannen tegen verweerder. Daarin vordert hij dat deze wordt veroordeeld tot betaling van een bedrag gelijk aan de door hem betaalde schade aan de auto.
- 3 Verzoeker heeft de verwijzende rechter verzocht om de toelating van een onderzoek door een motorvoertuigtechnisch onderlegde forensisch deskundige om de schuld van de andere bestuurder bij het ongeval aan te tonen. Het onderzoek moet antwoord geven op de vragen hoe het ongeval heeft plaatsgevonden, wat de oorzaak van het ongeval is, of de schade door het ongeval is veroorzaakt en wat de omvang van de schade is.
- 4 Verweerder betwist dat de bestuurder van de bij hem verzekerde auto verwijtbaar heeft gehandeld. Subsidiar beroept hij zich op medeveroorzaking: het ongeval is mede te wijten aan de bestuurder van de door verzoeker verzekerde auto. Hij heeft derhalve verzocht om de toelating van een onderzoek door een motorvoertuigtechnisch onderlegde forensisch deskundige naar de toedracht van het ongeval, het oorzakelijk verband en het gedrag van de twee bestuurders.
- 5 De rechter heeft een deskundige aangewezen met kennis op het gebied van auto's, mechanica, dynamica, kinematica en alles wat met auto-ongelukken te maken heeft. De verwijzende rechter heeft de deskundige opgedragen een computersimulatie van het ongeval te maken en deze ter terechtzitting te presenteren. Het doel van de simulatie is om het gehele ongeval te visualiseren, dat wil zeggen de toedracht ervan in een computeromgeving na te bootsen.
- 6 De deskundige is ter terechtzitting gehoord. Vastgesteld is dat de deskundige gebruik heeft gemaakt van het softwareprogramma Virtual Crash, versie 4.0. Hij heeft aangegeven dat er 6 versies van het programma zijn. De versies 1 tot en met 3 zijn bestemd voor Europa, waarbij de importeur zich in Slowakije bevindt. De versies 4 tot en met 6 zijn bedoeld voor Amerika.
- 7 Verzoeker betwist de juistheid van het onderzoek omdat de deskundige software heeft gebruikt die bedoeld is voor de Amerikaanse markt en niet voor de Europese markt. Hij beweert dat er verschillende standaarden zijn voor zowel veiligheid als asfaltverhardingen, onder meer wat betreft de grootte van de banden en de grip ervan op de respectieve verhardingen, het glijden, de wrijving en het asfalt zelf. Dat heeft geleid tot de verschillende berekeningen van snelheid, remweg en andere factoren die van belang zijn voor het vaststellen van de schuld van de persoon die het ongeval heeft veroorzaakt.
- 8 Verzoeker stelt dat het onderzoek vergezeld moet gaan van een volledige beschrijving van alle berekeningen en calculaties. Deze is nodig voor verzoeker om handmatig te kunnen controleren of de calculaties van de deskundige correct zijn uitgevoerd. De partij kan de juistheid van het onderzoek niet controleren wanneer een volledige beschrijving van elke afzonderlijke calculatie ontbreekt.

- 9 Verzoeker beroept zich op zijn empirische ervaring dat het gebruikte programma om een van de volgende redenen technische fouten produceert: verkeerde parameters; verschillende technische gegevens die in het programma voor de betreffende auto worden ingevoerd. Hij betoogt dat er een discrepantie is tussen de autokenmerken in de software voor de Amerikaanse en de Europese markt enerzijds en die in de fysieke (reële) wereld, dus niet in de software, anderzijds.
- 10 De deskundige heeft toegelicht dat hij gebruik heeft gemaakt van de computer- en wiskundige modellen van de software. Hij heeft gewezen op de referenties die bij de ontwikkeling van het programma zijn gebruikt, en uitgelegd dat hij bij het opstellen van het verslag allereerst handmatige berekeningen en een methode van benadering (voorlopige aanname) ten aanzien van verschillende varianten van het kwetsieuze verkeersongeval heeft toegepast. Hij heeft dus op basis van een voorlopige veronderstelling handmatig de snelheden en de adhesie berekend en rekening gehouden met de grootte van de banden, de asfaltverharding, de zichtomstandigheden, de kracht van de botsing en andere parameters.
- 11 Hij heeft bevestigd dat hij verschillende modellen van het verkeersongeval uit het programma en uit zijn berekeningen heeft verkregen. Hij heeft toegelicht dat hij de berekeningen van het programma heeft gecontroleerd. Voor deze modellen en berekeningen heeft hij alleen die modellen en berekeningen gekozen die aansloten bij de vastgestelde feiten. Vervolgens is gecontroleerd of de door de software gegenereerde „beslissing” (model of calculaties) correct was, door de mogelijke modellen met de feiten te vergelijken en te toetsen. Deze toetsing berust op zijn professionele ervaring als forensisch deskundige op het gebied van motorvoertuigtechnisch onderzoek.
- 12 Verweerder heeft ter terechtzitting, na raadpleging van ChatGPT, verklaard wat de referenties van Virtual Crash zijn: wetenschappelijke, technische bronnen, te weten publicaties, door onderzoek verkregen gegevens die de in Virtual Crash gebruikte natuurkundige modellen en calculaties ondersteunen, bijvoorbeeld formules voor de calculatie van snelheid, versnelling, wrijving, botsingen enzovoort. Hij heeft aangevoerd dat de bij de ontwikkeling van het programma gebruikte referenties volgens het antwoord van ChatGPT algemeen geldig en niet per land verschillend zijn, wat betekent dat het programma wereldwijd kan worden gebruikt.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 13 De verwijzende rechter wijst erop dat het Handvest voorziet in drie soorten rechten: fundamentele rechten (leven, vrijheid van verkeer, eerlijk proces, recht op privé-, familie- en gezinsleven, rechten van werknemers enzovoort), sociale rechten (recht om te werken, beloning en andere) en een derde generatie rechten: rechten van de informatiemaatschappij. Deze derde groep rechten omvat het recht op bescherming van persoonsgegevens (AVG), consumentenbescherming, het recht om te worden vergeten en het recht op correcte verwerking door systemen

voor geautomatiseerde besluitvorming (*automated decision-making*; hierna: „ADM”) in de zin van verordening (EU) 2024/1689.

- 14 Hij stelt vast dat informatietechnologieën zowel de bron van rechten en plichten zijn als het voorwerp van de wet als regelgeving. In dit verband verwijst de verwijzende rechter naar opinie nr. 26 (2023) van de Raadgevende Raad van Europese rechters (CCJE). Hij wijst bovendien op de strategie van het Hof betreffende het gebruik van AI en in het bijzonder op het beginsel van menselijk kritisch denken (*human critical thinking*) ten aanzien van het door IA verkregen resultaat en het beginsel van transparantie van de door AI of een algoritme uiteengezette gronden. De verwijzende rechter wijst ook op het beginsel van menselijk toezicht (*human oversight, verification, review etc.*) en menselijk kritisch denken met betrekking tot door AI gegenereerde beslissingen.
- 15 Hij benadrukt dat, om het *black-box effect* tegen te gaan, met de AI-strategie van het Hof het verklaarbaarheidsbeginsel is ingevoerd, dat het betrokken orgaan ertoe verplicht het gehele besluitvormingsproces te traceren. Met betrekking tot de genoemde beginselen wijst hij erop dat deze door het Hof ook zijn aangehaald in de arresten C-817/19 en C-634/21; bovendien noemt hij het arrest in de gevoegde zaken C-293/17 en C-294/17.
- 16 De verwijzende rechter acht een verzoek om een prejudiciële beslissing noodzakelijk om de volgende redenen.
- 17 Hij wijst erop dat de deskundige gegevens over de locatie, de auto, het asfalt enzovoort in het softwareproduct invoert. Het programma geeft de mogelijke toedracht van het ongeval en mogelijke resultaten wat betreft de snelheid van het ongeval. Het genereert dus een kant-en-klaar resultaat met betrekking tot de toedracht van het ongeval. De software voert een computersimulatie uit en genereert waarden voor de snelheid en andere factoren. Volgens de verwijzende rechter beschikt de door de deskundige gebruikte software dus over elementen van kunstmatige intelligentie, aangezien een resultaat wordt gegenereerd, uit verschillende gegevens conclusies worden getrokken en gegevens worden geanalyseerd. De verwijzende rechter stelt vast dat het rapport van de deskundige niet kan worden omschreven als een beslissing, maar als het resultaat van een activiteit. Het wordt echter door de rechter gebruikt voor een definitieve gerechtelijke handeling (beslissing).
- 18 Verzoeker heeft twijfels omtrent de resultaten van het programma of het deskundigenonderzoek. Ten eerste omdat de software niet voor de Europese markt is ontwikkeld. Ten tweede omdat hij niet weet hoe de berekeningen zijn uitgevoerd. Ten derde omdat de deskundige geen volledige lijst van alle uitgevoerde calculaties heeft overgelegd.
- 19 De deskundige heeft toegelicht dat hij bij het gebruik van het programma de kenmerken van het ongeval handmatig heeft ingevoerd. Zo heeft hij de kenmerken waarover de software standaard (*default*) beschikt en die niet aan de Europese

standaarden voldoen, verwijderd. De deskundige heeft bevestigd dat het programma de toedracht van het ongeval automatisch genereert en berekeningen met betrekking tot het ongeval uitvoert. Hij heeft verduidelijkt dat hij handmatig heeft gecontroleerd of de automatisch gegenereerde toedracht van de gebeurtenissen overeenkomt met de reële feiten en dat hij enkele berekeningen handmatig heeft uitgevoerd om de software aan te passen aan de feiten en de aangetoonde wegsituatie. Hij heeft toegelicht dat hij zich bij het gebruik van het programma heeft gebaseerd op zijn professionele ervaring als deskundige en op de gegevens van de zaak, om het programma zo aan te passen dat het zo goed mogelijk aansluit bij het bewijs in de zaak. Hij heeft het ongeval en de onderhavige auto's in kwestie in overeenstemming met de Europese standaarden voor personenauto's, banden en wegen gemodificeerd en het programma niet gebruikt met de fabrieksinstellingen voor Amerikaanse wegen. Hij heeft toegelicht dat hij handmatige berekeningen heeft uitgevoerd die nodig zijn voor het invoeren van gegevens in het programma. Deze handmatige berekeningen vormen echter niet het wezenlijke onderdeel van het deskundigenbericht. De deskundige heeft daarom verduidelijkt dat hij een controle op de automatische beslissing heeft uitgevoerd met betrekking tot de beginselen van traceerbaarheid, transparantie, menselijke tussenkomst en verklaarbaarheid.

- 20 Het geschil in het hoofdgeding vloeit voort uit het feit dat (a) de deskundige een softwareprogramma heeft gebruikt dat niet voor de Europese markt is ontwikkeld en (b) het programma eigen automatische calculaties heeft uitgevoerd op basis van de door de deskundige aangereikte gegevens. Het is onduidelijk of deze calculaties juist zijn, aangezien het programma niet is ontwikkeld voor Europese auto- en wegstandaarden. Het algoritme van de besluitvormingssoftware is niet duidelijk; c) de deskundige stelt geen volledige lijst van de berekeningen die hij heeft uitgevoerd ter beschikking (stappen, inclusief vermenigvuldigingen en optellingen). Een van de partijen kan niet traceren hoe de deskundige tot de resultaten is gekomen. Een van de partijen heeft niet de mogelijkheid om het deskundigenbericht te toetsen.
- 21 Het door de deskundige gebruikte programma genereert automatische antwoorden/resultaten. De verwijzende rechter gaat ervan uit dat dit softwareprogramma, voor zover het kant-en-klare resultaten genereert, kan worden gekwalificeerd als ADM- of AI-systeem. Bovendien neemt de verwijzende rechter aan dat het litigieuze programma, voor zover het door de forensisch deskundige voor zijn onderzoek, dat wil zeggen ter ondersteuning van de rechter bij het nemen van een beslissing, binnen de werkingssfeer valt van de AI-systemen met een hoog risico bedoeld in bijlage III bij de AI-verordening.
- 22 Voor zover een dergelijke aanname bestaat, wenst de verwijzende rechter te vernemen of een AI-systeem met een hoog risico in de zin van punt 8 van bijlage III bij de AI-verordening aldus moet worden uitgelegd dat het daarbij gaat om een softwareprogramma dat automatisch resultaten genereert door een verkeersongeval, de toedracht en snelheid ervan te simuleren op basis van gegevens die vooraf zijn ingevoerd door een deskundige die door de rechter is

aangewezen om de oorzaken van het ongeval te onderzoeken, ten aanzien waarvan de rechter geen bijzondere wetenschappelijke en technische kennis bezit, en dat de rechter op basis van het advies van de deskundige zijn eindbeslissing zal geven, dat wil zeggen een aanhangig geschil zal beslechten.

- 23 Het verzoek is nodig om te verduidelijken of de door deskundigen gebruikte programma's die automatisch resultaten genereren, tot de in de verordening beschreven systemen behoren. Als deze softwareproducten tot deze systemen behoren, zijn ze onderworpen aan de hoge ethische beginselen en standaarden die door de verordening voor hun ontwikkeling, invoering, gebruik en controle zijn ingevoerd. Er mag niet worden vergeten dat in het geval van verkeersongevallen het rapport van een deskundige een belangrijke rol speelt in de gerechtelijke besluitvorming.
- 24 De vraag aan het Hof is of het beginsel van menselijke toetsing overeenkomstig artikel 86 van de verordening aldus moet worden uitgelegd dat het een nationale rechter is toegestaan om gebruik te maken van een door een deskundige opgesteld, maar door AI of een algoritme voor automatisch gegenereerde resultaten ondersteund deskundigenadvies, indien de deskundige het automatisch gegenereerde resultaat handmatig heeft getoetst, rekening houdend met de feiten en de waarschijnlijkheid ervan in de objectieve werkelijkheid op basis van zijn kennis op het gebied van wetenschap en techniek en zijn professionele ervaring.
- 25 Deze kwestie is essentieel met het oog op het recht op een eerlijk proces en een onafhankelijke rechter overeenkomstig artikel 19 VEU. De rechter zal zijn beslissing namelijk baseren op het deskundigenrapport. Het antwoord op deze vraag zal de rechter helpen te bepalen hoe het Unierecht moet worden toegepast en of hij een nieuw, door mensen beoordeeld en getoetst deskundigenbericht moet laten opstellen en of het nodig is dat een door AI ondersteund en gedeeltelijk opgesteld rapport door een deskundige wordt getoetst.
- 26 Het is voor de verwijzende rechter dus niet duidelijk of het recht op een eerlijk proces en een onafhankelijke rechter overeenkomstig artikel 19 VEU en artikel 86 van de AI-verordening aldus moet worden uitgelegd dat het een nationale rechter toestaat zich te baseren op een door AI en een automatisch gegenereerde beslissing ondersteund deskundigenbericht, voor zover het door de deskundige op basis van zijn professionele ervaring en kennis is getoetst.
- 27 Voor de verwijzende rechter is evenmin duidelijk of artikel 86 van de AI-verordening aldus moet worden uitgelegd dat een deskundigenbericht kan worden ondersteund door AI of een automatisch gegenereerde beslissing die niet uitgaat van de Europese standaarden, maar de deskundige bij de opstelling ervan rekening heeft gehouden met de vastgestelde feiten en verzamelde bewijzen en deze aan Europese standaarden en normen heeft aangepast.
- 28 De noodzaak van een uitlegging van het Unierecht met betrekking tot bovenstaande vraag vloeit voort uit het feit dat het gebruikte systeem niet voor de

Europese markt is ontwikkeld, maar de facto een nieuwere en hogere versie van het softwareprogramma is en door de deskundige handmatig kan worden aangepast voor de Europese markt.

- 29 Verzoeker stelt dat het niet duidelijk is hoe de conclusie/het resultaat van de deskundige tot stand is gekomen. De verwijzende rechter moet de beginselen van verklaarbaarheid en transparantie met betrekking tot het *black-box effect* en artikel 86 van de verordening uitleggen. Het is hem niet duidelijk of deze aldus moeten worden uitgelegd dat aan de eis van menselijke tussenkomst bij het nemen van belangrijke beslissingen is voldaan wanneer de deskundige het automatisch gegenereerde resultaat heeft getoetst en de fabrieksinstellingen van de software heeft aangepast aan de vastgestelde feiten en aan zijn professionele kennis en ervaring.
- 30 De verwijzende rechter wenst te vernemen of de beginselen van transparantie, verklaarbaarheid, menselijke controle en het *black-box effect* alsook van het recht om te weten dat een met behulp van AI tot stand gekomen beslissing, gelet op artikel 86 van de verordening, aldus moeten worden uitgelegd dat zij de deskundige verplichten om bij de opstelling van een door AI of ADM ondersteund deskundigenrapport een volledig verslag over te leggen over het algoritme van alle door hem toegepaste calculaties en hypothesen, dan wel of het volstaat het belangrijkste deel van de calculaties uiteen te zetten, maar niet de elementaire die ter vervanging van formules worden gebruikt en generlei concrete informatie over het betrokken ongeval bevatten.
- 31 De verwijzende rechter heeft behoefte aan een uitlegging van het Unierecht, in het bijzonder met betrekking tot de beginselen van artikel 86 van de verordening betreffende de menselijke toetsing (controle), de verantwoordingsplicht, de transparantie, de verklaarbaarheid en het inzicht hoe een automatisch gegenereerde beslissing tot stand komt, daar hiervan afhangt of het opgestelde deskundigenbericht juist is. Daarvan hangt af of de rechter de conclusies van het onderzoek aanvaardt of niet, en er dus nader bewijs moet worden verzameld. De noodzaak van een uitlegging van het Unierecht vloeit voort uit het feit dat het deskundigenverslag wordt ondersteund door AI of ADM en dat het voor de rechter niet duidelijk is of het beginsel van menselijke toetsing en van inzicht hoe een bepaalde beslissing tot stand is gekomen, aldus moeten worden uitgelegd dat daaraan is voldaan wanneer de deskundige het programma met betrekking tot de vastgestelde feiten en het verzamelde bewijsmateriaal heeft aangepast en het automatisch gegenereerde resultaat op basis van zijn professionele vaardigheden en ervaring op dit gebied heeft getoetst.
- 32 De verwijzende rechter wenst te vernemen of de elementaire berekeningen (tussenresultaten voor het eindresultaat) volledig moeten worden overgelegd wanneer de calculaties door AI of ADM zijn uitgevoerd, door de deskundige zijn getoetst en beantwoorden aan wetenschap en techniek. Ten eerste beschikken de partijen niet over de nodige kennis en ervaring op het gebied van verkeersongevallen, zodat de rechter een deskundigenonderzoek heeft bevolen.

Ten tweede betwist verzoeker de juistheid van het rapport omdat er geen berekeningen zijn die hij kan controleren. Het is in strijd met de levenservaring dat een partij die niet over de nodige kennis beschikt (om welke reden een deskundigenonderzoek is bevolen), een deskundigenbericht kan controleren zelfs wanneer de calculaties volledig voorliggen.

- 33 De twijfels van verzoeker wat betreft de licentiëring van het softwareproduct voor de Europese markt noodzaken tot een uitlegging van artikel 101 VWEU en van het beginsel van het vrije verkeer van goederen. De bestemming van een product voor een bepaalde markt is voor de fabrikant van essentieel belang. Maar wat gebeurt er met de markt en de mededinging als een product niet bedoeld is voor de Europese markt, maar bij gebruik kan worden aangepast aan de Europese eisen en standaarden? Zou in die situatie de beperking van een product zonder rekening te houden met de mogelijkheden om het aan te passen aan de vereisten van een andere markt, niet de marktvrijheid en het vrije verkeer van kapitaal en goederen beperken? Het litigieuze programma is ontwikkeld door een Amerikaans bedrijf. De officiële importeur bevindt zich in Slowakije en de aankoop is een intracommunautaire levering van een goed. De transactie heeft plaatsgevonden in de EU. De versies 1 tot en met 3 zijn toegelaten voor de Europese markt. De versies 4 tot en met 6 zijn nieuwer en van hogere klasse en toegelaten voor de Amerikaanse markt. Hieruit volgt dat dit programma verschillende toepassingen heeft. Het is de rechtbank echter niet duidelijk of de vrije markt het gebruik van een dergelijk softwareproduct toestaat als het is geproduceerd voor een markt buiten de Unie, maar bij gebruik door menselijk ingrijpen handmatig aan de parameters, vereisten en standaarden in overeenstemming met de Europese normen wordt aangepast. De verwijzende rechter wenst te vernemen of de vrije markt en de mededinging overeenkomstig artikel 101 VWEU aldus moeten worden uitgelegd dat zij een rechter verbieden om zich te baseren op een door AI of ADM ondersteund deskundigenbericht wanneer het softwareproduct bestemd is voor een markt buiten de Unie, maar de deskundige de software bij handmatig gebruik heeft aangepast aan de eisen en standaarden in de Unie.
- 34 De vraag is in zoverre relevant dat het licht zal werpen op de vraag of een op ADM of AI gebaseerd product dat niet voor de Europese markt is bedoeld maar met handmatige aanpassing door menselijk ingrijpen aan de Europese eisen wordt aangepast, kan worden gebruikt. De vraag zal ook licht werpen op het vrije verkeer van goederen in de vorm van op ADM of AI gebaseerde softwareproducten. De vraag is in casu relevant, aangezien daarmee wordt verduidelijkt in hoeverre en welke softwareproducten gelet op hun herkomst en hun bestemming door deskundigen in rechtszaken kunnen worden gebruikt. Het vrije verkeer van op AI of ADM gebaseerde goederen is ook van belang voor de certificering van ethische standaarden, de vaststelling van een rode lijn met betrekking tot de vraag voor welke activiteiten deze producten kunnen worden gebruikt, en het niet bestaan van vooroordelen en discriminatie. De ontwikkelaar van elke softwarecode heeft immers uiteenlopende ideeën over discriminatie en vooroordelen. Daarmee worden ook uiteenlopende ethische standaarden voor deze producten in de diverse landen vastgelegd en de mogelijkheid dat fundamentele

mensenrechten worden geschonden. Voor de verwijzende rechter is het niet duidelijk hoe de vrije markt moet worden uitgelegd in het geval van in de EU aangeschafte softwareproducten op basis van AI of andere algoritmen die bestemd zijn voor een markt buiten de EU, maar kunnen worden aangepast aan Europese normen en vereisten.